

УДК 338.2:652
JEL: J28; L97
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-7-120-127>

ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ ГАРАНТУВАННЯ БЕЗПЕКИ КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

©2023 БАГАЦЬКА К. В., КЛИМАШ Н. І.

УДК 338.2:652
JEL: J28; L97

Багацька К. В., Климаш Н. І. Фінансові аспекти гарантування безпеки комунальних підприємств в умовах воєнного стану

У науковому дослідженні визначено важливість діяльності комунальних підприємств для надання необхідних послуг фізичним та юридичним особам у населених пунктах. У статті досліджено питання аналізу формування капіталу комунальних підприємств і приділено увагу розробці системи показників для оцінки ефективності забезпечення капіталу підприємств даної сфери. Визначено, що вітчизняні підприємства загалом мають незначний обсяг власного капіталу. Дана обставина обумовлена формуванням переважаючого обсягу позикового капіталу та зростаючою залежністю від зовнішніх кредиторів. Проте дана тенденція не завжди притаманна вітчизняним комунальним підприємствам. До прикладу, найбільш ризикову структуру капіталу мають столичні підприємства зі сфери благоустрою, шкільного харчування та надання сервісних послуг. На таких підприємствах середній показник фінансового ризику коливається від 2,41 до 3,35, що є свідченням значної питомої ваги позикового капіталу у структурі капіталу. У науковій праці окреслено причини низької частки капіталізованого прибутку. Серед існуючих причин можна виділити: низьку прибутковість порівняно із вкладеними інвестиціями в розвиток підприємства; високі витрати як виробничого, так і адміністративного характеру; низьку результативність діяльності, що можна характеризувати наслідками військової агресії з боку РФ, здорожчанням енергоресурсів, знеціненням національної валюти. Авторами не підтримується теза щодо повернення до амортизаційного фонду, проте обґрунтовано позицію щодо розробки на кожному комунальному підприємстві амортизаційної політики, яка б не лише декларувала методи нарахування амортизації, а й визначала б напрями ефективного використання вхідних грошових потоків від амортизації. Так, вітчизняні комунальні підприємства повинні мати достатньо фінансових ресурсів для ремонту й обслуговування основних засобів, що дасть можливість надавати якісні, кваліфіковані послуги та необхідні товари мешканцям громад.

Ключові слова: комунальні підприємства, формування капіталу, капіталізація, прибуток, власний капітал, позиковий капітал.

Рис.: 2. **Табл.:** 4. **Бібл.:** 22.

Багацька Катерина Володимирівна – кандидат економічних наук, докторант, доцент кафедри економіки та фінансів підприємства, Державний торговельно-економічний університет / Київський національний торговельно-економічний університет (вул. Кіото, 19, Київ, 02156, Україна)

E-mail: k.bagatska@knute.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2184-2971>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/R-3813-2018>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57211623103>

Климаш Наталія Іванівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки та фінансів підприємства, Державний торговельно-економічний університет / Київський національний торговельно-економічний університет (вул. Кіото, 19, Київ, 02156, Україна)

E-mail: klimash12@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0604-5344>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/HTS-8686-2023>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57221384720>

UDC 338.2:652
JEL: J28; L97

Bagatska K. V., Klimash N. I. Financial Aspects of Ensuring the Security of Communal Enterprises under Martial Law

The scientific study identified the importance of the activities of communal enterprises to provide the necessary services to individuals and legal entities in settlements. The article examines the issues of analysis of capital formation of communal enterprises and pays attention to the development of a system of indicators for assessing the efficiency of capital provision of enterprises in this sphere. It is determined that domestic enterprises generally have a small amount of equity. This circumstance is due to the formation of the prevailing amount of borrowed capital and growing dependence on external creditors. However, this trend is not always inherent in domestic enterprises. For example, the capital city's enterprises in the field of improvement, school meals and the provision of services have the most risky capital structure. At such enterprises, the average financial risk index ranges from 2.41 to 3.35, which is evidence of a significant share of borrowed capital in the capital structure. This publication outlines the reasons for the low share of capitalized profit. Among the existing reasons can be highlighted the following: low profitability compared to investments in the development of the enterprise; high costs, both production and administrative; low performance of activities, which may be results of consequences of military aggression on the part of the Russian Federation, rising energy costs, depreciation of the national currency. The authors do not support the thesis on returning to the depreciation fund, but substantiate the position on the development of a depreciation policy at each communal enterprise, which would not only declare the methods of calculating depreciation, but also determine the directions of effective use of incoming cash flows from depreciation. Thus, domestic communal enterprises should have sufficient financial resources for the repair and maintenance of fixed assets, allowing to provide high-quality, qualified services and necessary goods to community residents.

Keywords: communal enterprises, capital formation, capitalization, profit, equity, borrowed capital.

Fig.: 2. **Tabl.:** 4. **Bibl.:** 22.

Bagatska Kateryna V. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor, Department of Economics and Finance of Company, State University of Trade and Economics / Kyiv National University of Trade and Economics (19 Kioto Str., Kyiv, 02156, Ukraine)

E-mail: k.bagatska@knute.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2184-2971>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/R-3813-2018>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57211623103>

Проблематика фінансово-економічної безпеки комунальних підприємств постає особливо гостро та вимагає пильної уваги з боку місцевих органів влади, громади та науковців. Умови воєнного стану ставлять підприємства перед низкою викликів щодо джерел фінансування, фінансової стійкості, забезпечення ліквідності та здатності до функціонування в умовах економічної та соціальної нестабільності.

У таких надзвичайних обставинах комунальні підприємства відіграють важливу роль у забезпеченні надання життєво важливих послуг населенню, таких як: водопостачання, санітарний контроль, енергопостачання, перевезення громадським транспортом тощо. Проте воєнний стан може призвести до серйозного порушення їх фінансово-господарської діяльності, що вимагає ретельного аналізу формування капіталу, пошуку найдешевших джерел фінансування та розробки ефективних стратегій гарантування безпеки вітчизняних комунальних підприємств.

Питання фінансово-економічної безпеки підприємств, що діють в умовах воєнного стану, активно вивчаються вітчизняними науковцями, громадянським суспільством, незалежними організаціями та журналістами впродовж останніх місяців.

Зокрема, в аналітичній довідці Національного інституту стратегічних досліджень «Актуальні виклики та загрози економічній безпеці України в умовах воєнного стану» [1] зазначено, що виробнича безпека, порівняно з минулорічними оцінками, дещо поліпшилася. Істотна криза промислового виробництва дещо знизила інтенсивність, що можна пояснити очевидним прогресом спільних зусиль держави та підприємств щодо заходів підтримки бізнесу, зменшення дефіциту електроенергії та підтримкою релокації. Водночас, хоча й ризик критичного скорочення промислового виробництва відійшов від найвищого рівня у 2023 р., ситуація залишається вкрай складною. Особливої уваги потребує попередження настання загроз закріплення у структурі частки низькотехнологічної та сировинної продукції, а також посилення залежності внутрішнього ринку від імпорту.

Високий рівень ризиків економічній безпеці України внаслідок війни має надзвичайно негативний вплив на наміри та настрої інвесторів, створює довгострокові загрози для подальшого відновлення країни через значне обмеження інноваційної діяльності. Зважаючи на те, що власні кошти підприємств є основним джерелом інвестування, погіршення можливос-

тей для прибуткової економічної діяльності призвело до відмов від інвестиційних проєктів та обмеженого доступу до зовнішніх інвестиційних ресурсів. Банківське кредитування інвестиційної діяльності згортається випереджаючими темпами.

Питання економічного становища українських підприємств, у контексті військової агресії з боку РФ, розглядаються Б. Данилишиним. Науковець зазначає [2]: «Інвестиційний розвиток країни є утрудненим зважаючи на воєнні ризики, вилучення трудових ресурсів до лав ЗСУ, енергетичного терору, логістичних проблем. З початку 2023 в Україні почала проявлятися спіраль циклічного скорочення випуску та росту безробіття.

За даними опитування НБУ, підприємства планують скорочувати число зайнятих, оскільки не очікують зростання попиту, а попит, своєю чергою, не зростає через скорочення зарплат і робочих місць».

Ми поділяємо думку Б. Данилишина та вважаємо, що потрібна суттєва державна підтримка та додаткові канікули для підприємств, які забезпечують функціонування інфраструктурних об'єктів та життєздатність громад.

Вітчизняними дослідниками у праці [3] сформульовано концептуальні засади забезпечення економічної безпеки підприємницьких суб'єктів в умовах дії правового режиму воєнного часу. Проведено аналіз поточного стану та прогнозних значень основних макроекономічних показників, які характеризують сприятливість безпекового середовища підприємництва. Встановлено, що в умовах воєнного стану та ведення активних бойових дій відбувається неконтрольоване зростання ризикованості ведення підприємницької діяльності та істотне звуження можливостей ефективної адаптації до кризових умов середовища, що вимагає імплементації планомірної безпекової політики стабілізації макросередовища з боку держави та цілеспрямованої політики розбудови організаційно-економічного механізму забезпечення економічної безпеки конкретних підприємств з метою досягнення стійкості їх внутрішнього мікросередовища.

Вважаємо за доцільне розширити коло наукових пошуків щодо питань формування капіталу підприємств у воєнний період і забезпечення стабільності функціонування суб'єктів господарювання.

Вітчизняні комунальні підприємства, здебільшого, мають обмежені фінансові можливості щодо

забезпечення ефективної операційної діяльності та надання якісних послуг юридичним особам і громадянам. Крім того, підприємства даної сфери обмежені в питаннях забезпечення необхідних інвестицій у розвиток і модернізацію інфраструктури.

Недостатньо ефективні механізми тарифного регулювання можуть призводити до обмеженого фінансування комунальних підприємств. Так, низькі тарифи або несистематичні їх зміни можуть спричинити дисбаланс між витратами та доходами підприємств, зменшуючи фінансову стабільність.

Метою наукової статті є обґрунтування напрямів формування капіталу комунальних підприємств з позиції забезпечення економічної безпеки та максимальної результативності їх виробничо-господарської діяльності.

У роботі використано методичку коефіцієнтного аналізу та на її основі запропоновано систему оцінки формування капіталу комунальних підприємств. Дана система дає можливість визначати стабільність фінансового стану підприємства та дозволяє з'ясувати, наскільки суб'єкт господарювання здатен виконувати свої фінансові зобов'язання в довгостроковій перспективі.

Крім того, розроблена система показників дозволяє ідентифікувати можливі ризики та проблеми, пов'язані зі структурою капіталу підприємства, наприклад занадто великий зовнішній борг, низька питома вага власного капіталу тощо.

Аналіз формування капіталу допомагає планувати необхідний рівень фінансових ресурсів і джерела їх фінансування, що дозволяє ефективно розподіляти та використовувати ресурси для досягнення мети підприємства.

Формування капіталу є основним напрямом фінансової діяльності, проте лише одним із видів фінансової роботи на підприємстві. Показники щодо аналізу формування капіталу узагальнено та обґрунтовано в роботі І. А. Бланка [4, с. 103–112]. Автор пропонує класичний коефіцієнтний підхід із розподілом показників на традиційні групи: фінансова стійкість у частині структури капіталу, платоспроможність і ліквідність, оборотність і рентабельність капіталу. Зауважимо, що безпосередньо з аналізом формування капіталу пов'язані лише показники фінансової стійкості, інші групи характеризують використання капіталу. Проте висока ефективність використання капіталу означає високу рентабельність, що, своєю чергою, безпосередньо пов'язано з формуванням капіталу за рахунок внутрішніх джерел. Це підкреслює основну характеристику капіталу – безперервний циклічний кругообіг. Інші дослідники капіталу [5–8] дотримуються наведеного в [4] підходу й аналізують капітал у рамках традиційних фінансових показників.

Для оцінки ефективності формування капіталу комунальних підприємств пропонуємо використовувати таку систему показників (табл. 1).

Дослідження даної проблематики, що висвітлено в роботах вітчизняних науковців [9–11], засвідчили подібну ситуацію, а саме, переважання зовнішнього капіталу: як власного, так і зобов'язань (позикового капіталу українські корпорації залучають порівняно небагато, починаючи з 2014 р.) над капіталізацією прибутку. Водночас частка власного капіталу в структурі балансу українських підприємств більше, ніж 10 років залишається невисокою (табл. 2).

Так, якщо загальноукраїнською тенденцією є декапіталізація реального сектора, яка спостерігалася протягом 2011–2016 рр., потім стабілізувалася до 2018 р. на рівні 24,9%, а починаючи з 2019 р. почала поступово зростати і у 2021 р. досягла 29,2%, то по вибірці комунальних підприємств обласних центрів і столиці України можна спостерігати в цілому домінування саме власного капіталу [13–15].

По комунальних підприємствах м. Луцьк коефіцієнт автономії за період 2017–2019 рр. коливався на рівні 0,5–0,9; по комунальних підприємствах м. Одеса серед 35 підприємств лише 7 мали за період 2017–2019 рр. коефіцієнт автономії нижче 0,5 і у двох власний капітал був від'ємним; по м. Суми спостерігається абсолютне домінування власного капіталу (80% і більше) у 15 з 16 комунальних підприємств: КП «Теплоенергоцентр» мало власний капітал на рівні 40%, що є більшим за показник по країні; у м. Запоріжжя з 32 комунальних підприємств лише 10 мали низький коефіцієнт автономії за період 2017–2019 рр.

Щодо столиці України, то серед 128 комунальних підприємств третина мала коефіцієнт автономії нижче 0,5, відповідно високий рівень фінансового ризику (левериджу), який виражається показником відношення зобов'язань до власного капіталу (L/E). На рис. 1 відображено медіанні значення середнього показника L/E комунальних підприємств м. Київ за період 2017–2020 рр., класифіковані за секторами.

Серед сфер із найбільш ризиковою структурою капіталу присутні сфери благоустрою, шкільного харчування та надання сервісних послуг, до яких, зокрема, входять ритуальні послуги, муніципальна охорона, вивезення відходів, землевпорядкування, технічна інвентаризація тощо. При цьому найвищі значення показника фінансового ризику спостерігаються серед тих підприємств, які входять в топ-20 отримувачів бюджетного фінансування.

Порівняно з іншими обласними центрами для столиці характерний досить нерівномірний розподіл структури капіталу. На рис. 2 зображено гістограму розподілу середнього показника L/E за період 2017–2020 рр. по комунальних підприємствах м. Київ.

За даними вибірки медіанний коефіцієнт фінансового ризику дорівнює 0,26, що вказує, загалом, на

Таблиця 1

Система показників для оцінки ефективності формування капіталу комунальних підприємств

Показник	Формула для розрахунку	Алгоритм розрахунку	Рекомендоване значення, тенденції змін
1. Коефіцієнт капіталізації прибутку	Реінвестований прибуток / Власний капітал	Ф. № 1. Збільшення по (р. 1415 + р. 1420) / Ф. № 1 ряд. 1495	Збільшення
2. Коефіцієнт реінвестування прибутку	Реінвестований прибуток / Чистий прибуток	Ф. № 1. Збільшення по (р. 1415 + р. 1420) / Ф. № 2 р. 2350 (2355)	Визначається дивідендною політикою
3. Частка вкладеного капіталу у власному капіталі	Вкладений капітал / Власний капітал	Ф. № 1 р. 1400 + р. 1405 + р. 1410 / Ф. № 1 р. 1495	Залежить від політики капіталізації та строку функціонування підприємства
4. Частка накопиченого капіталу	Накопичений капітал / Власний капітал	Ф. № 1 р. 1415 + р. 1420 / Ф. № 1 р. 1495	Збільшення

Джерело: авторська розробка.

Таблиця 2

Частка власного капіталу в загальному капіталі нефінансових корпорацій, %

Галузь	Рік										
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Усього нефінансові корпорації	33,72	34,08	32,66	23,90	28,07	24,14	24,7	24,9	26,9	26,3	29,2

Джерело: складено за даними [12].

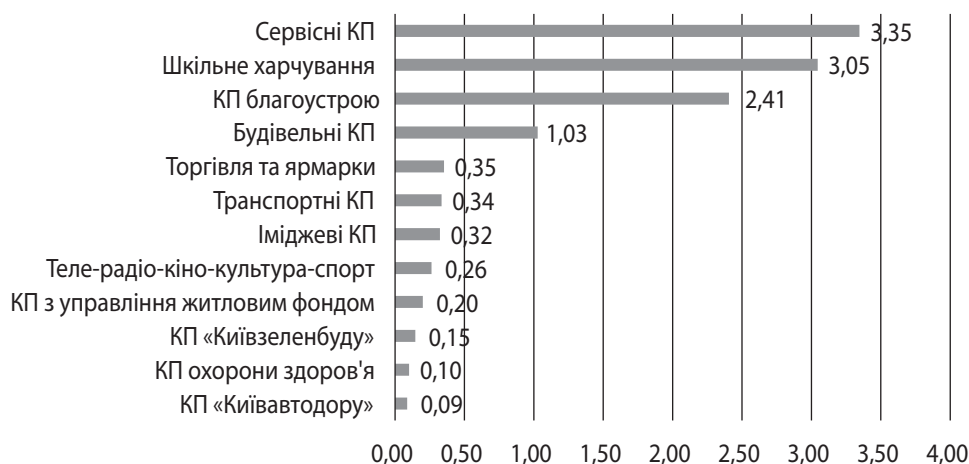

Рис. 1. Медіанне значення середнього показника фінансового ризику по комунальних підприємствах м. Київ за період 2017–2020 рр.

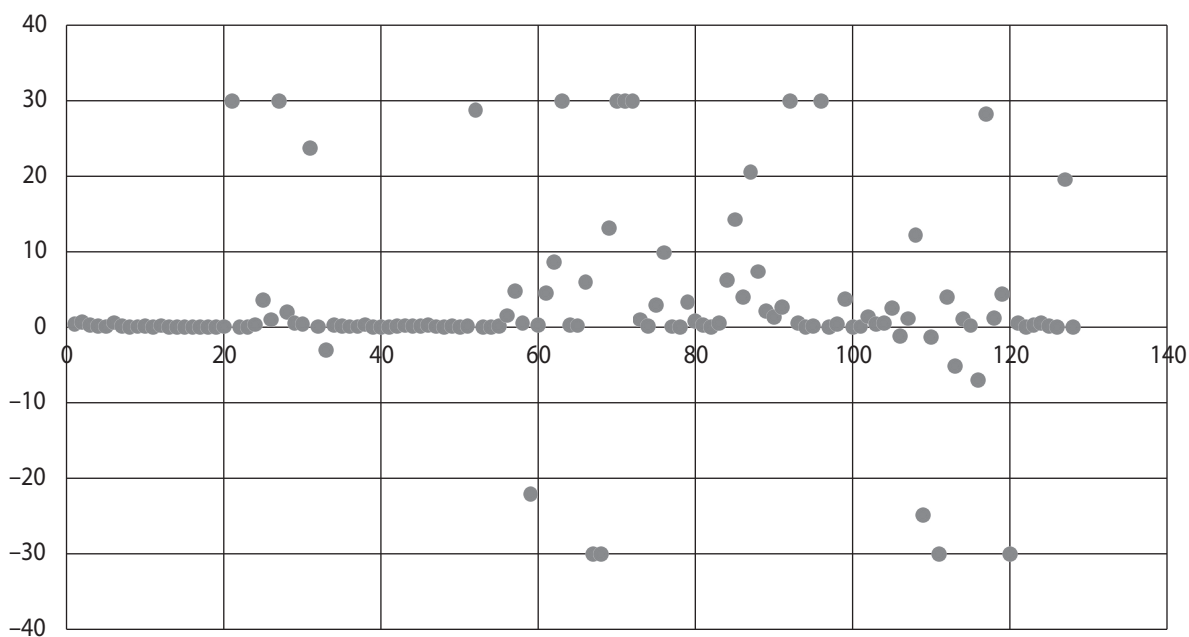
Джерело: розраховано авторами за даними [16].

невисокий ризик, відповідно частка компаній з коефіцієнтом фінансового ризику більше 1 (зобов'язання перевищують власний капітал) становить 32,8%. У 2020 р. медіана L/E складала 0,3, частка комунальних підприємств із співвідношенням зобов'язань до власного капіталу понад 1 складала 37%, що становить 45 підприємств. У 2020 р. спостерігалось менше аутлаєрів, тобто наднизьких чи зависоких значень показника, але в середньому леверадж дещо виріс, переважно за рахунок поточних зобов'язань.

Проте більшість київських комунальних підприємств розраховують передусім на власний капітал. Причому в структурі власного капіталу перевагу мають не резерви, накопичені за рахунок прибутку, а вкладений капітал, який регулярно надходить з місцевого бюджету. Аналогічна ситуація з домінуванням вкладеного капіталу над накопиченим спостерігається і по інших обласних центрах.

Для комунальних підприємств характерною є тенденція щодо низької частки капіталізованого при-

Рис. 2. Розподіл середнього показника L/E по комунальних підприємствах м. Київ за період 2017–2020 рр.

Джерело: розраховано авторами за даними [16].

бутку в пасиві балансу. Дана ситуація може бути викликана такими обставинами:

1. Підприємство генерує незначний прибуток порівняно із вкладеними інвестиціями. Обмежена прибутковість може бути наслідком низької продуктивності, недостатньої ефективності управління, зростання конкуренції або інших факторів, що обмежують здатність підприємства працювати результативно.
2. Низька частка капіталізованого прибутку може бути наслідком високих витрат, які знижують загальний прибуток підприємства. Це можуть бути як виробничі, так і адміністративні витрати та інші. Значні витрати можуть виникати через неефективні управлінські рішення, неналежний контроль витрат або неспроможність компанії оптимізувати свою виробничу діяльність.
3. Зменшення прибутковості може свідчити про велику залежність підприємства від зовнішніх факторів, таких як: військова агресія з боку РФ, зростання цін на сировину й енергоресурси, зростання курсу національної валюти до провідних іноземних валют, зміни в законодавстві тощо. Якщо підприємство не може адаптуватися до таких змін, це може позначитися на його прибутковості.
4. Вочевидь низька частка капіталізованого прибутку може бути результатом значної заборгованості підприємства. Значні фінансові витрати на оплату позикового капіталу несприятливо впливатимуть на результативність діяльності підприємства.

Розглянемо частку капіталізованого прибутку у власному капіталі вітчизняних підприємств (табл. 3).

З табл. 3 випливає, що ознаки декапіталізації економіки виникли в Україні за рік до початку вторгнення РФ, а після окупації Криму, початку військових дій та захоплення частини Донецької і Луганської областей підприємства почали накопичувати капітал за рахунок внутрішніх джерел. Проте позитивна тенденція продовжувалась лише рік і загальмувалась з початком повномасштабного вторгнення.

Щодо комунальних підприємств Києва, то тут тенденція домінування вкладеного капіталу над накопиченим притаманна всім підприємствам. У табл. 4 проаналізовано показники формування власного капіталу тих КП, які найбільше отримують бюджетного фінансування.

З табл. 4 можна дійти висновку, що в усіх обраних для дослідження комунальних підприємствах капіталізація прибутку майже відсутня, а власний капітал сформований більше, ніж на 95% статутним, додатковим і капіталом у дооцінках. Причому у 8 з 15 наведених КП вкладений капітал фактично покриває збитки. Тобто можна констатувати, що домінування власного капіталу київських КП забезпечується не завдяки результатам їх діяльності.

Стосовно амортизаційних відрахувань як внутрішнього джерела фінансування капітальних інвестицій, то загальноукраїнська тенденція нами досліджена і висвітлена в роботах [10, с. 175–177; 17; 18], де було встановлено, що на всеукраїнському рівні капітальні інвестиції фінансуються переважно саме за рахунок амортизаційних відрахувань. У комунальному підприємстві амортизаційні відрахування виконують

Таблиця 3

Частка капіталізованого прибутку у власному капіталі підприємств реального сектора економіки, %

Галузь	Рік										
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Усього нефінансові корпорації	3,8	3,6	-0,4	-0,01	-0,4	-38,2	-32,0	-25,4	-9,2	1,7	14,9

Примітка: знак «-» відображає частку накопиченого збитку.

Джерело: розраховано авторами за даними [16].

Таблиця 4

Показники формування власного капіталу КП м. Київ – найбільших реципієнтів бюджетного фінансування (середні значення за 2017–2020 рр.)

Назва підприємства	Коефіцієнт капіталізації прибутку	Коефіцієнт реінвестування прибутку	Частка вкладеного капіталу у власному	Частка накопиченого капіталу у власному
Дирекція будівництва шляхово-транспортних споруд	0,00447	0,06202	0,98404	0,01596
КК «Київавтодор»	0,01234	0,09561	1,01838	0,05477
«Київміськвітло»	0,00053	0,13416	0,99673	0,00327
«Київпастранс»	0,04476	-1,58403	1,53260	-0,53260
«Київський метрополітен»	-0,01858	0,00000	1,16587	-0,16587
КО «Київзеленбуд»	0,00265	0,72659	1,16933	-0,16933
«Житлоінвестбуд-УКБ»	0,00176	0,00969	0,95591	0,08539
«Київбудреконструкція»	0	-0,01633	0,99824	0,00176
«Солом'янка – Сервіс»	0,00258	0,06091	1,93033	-0,93033
«Інженерний центр»	0,04291	0,06703	1,89861	-2,80820
«Спецжитлофонд»	0,00137	0,08376	0,97060	0,02940
«Київтеплоенерго»	-0,15091	3,38356	1,16099	-0,18324
«Київкомунсервіс»	0,05487	0,09161	1,90381	-0,13417
«Інформатика»	0,01687	-131,62625	0,99317	0,00683
«Плесо»	0,02762	9,46105	0,99084	0,01365

Джерело: складено авторами за даними фінансової звітності КП, оприлюдненої в [16].

функцію джерела фінансування інвестицій (і, відповідно, поповнення капіталу) лише тоді, коли основні засоби, на які нараховується амортизація, або були придбані КП самостійно, або за кредитні кошти чи шляхом фінансового лізингу. Оскільки КП через бюджетне фінансування часто отримують не гроші на пряму, а основні засоби, то амортизація, нарахована на них, не може бути джерелом фінансування. Проте амортизація залишається основним, а часто і єдиним джерелом фінансування інвестицій для багатьох КП, доказом чого є аналіз інвестиційних програм водоканалів України, наведений у праці [19].

Важкою перевагою амортизаційних відрахувань як джерела фінансування підприємства є те, що таке джерело є фактично в усіх підприємств, що мають основні засоби, і це джерело не залежить від результатів діяльності підприємства. Су-

часні дослідники ролі амортизації як внутрішнього джерела фінансування підприємства [18; 20–22] для підвищення ефективності використання амортизаційних відрахувань саме у відтворенні основних засобів, а не у покритті втрат від інфляції, пропонують повернутися до фондової концепції амортизації. Така концепція існувала в Україні до 2000 р. і передбачала створення окремого цільового амортизаційного фонду, кошти якого мають використовуватися виключно на відтворення основних засобів і нематеріальних активів. Вважаємо, що в умовах високої інфляції доцільністю створення такого фонду може бути можливість інвестування його тимчасово вільних коштів у високодохідні інструменти, причому з мінімальним ризиком, або з гарантіями (як, наприклад, Фонд гарантування вкладів фізичних осіб). За інших умов акумуляція коштів без втрати їх вартості або без ризику їх втрати є просто неможливою.

Тому ми не підтримуємо ідею повернення до амортизаційного фонду, проте вважаємо за необхідне розробку на кожному КП амортизаційної політики, яка б не лише декларувала методи нарахування амортизації, а визначала б напрями ефективного використання вхідних грошових потоків від амортизації. Зауважимо, що внаслідок достатньо великого часового лагу між моментом придбання активу, що амортизується, і тривалістю нарахування амортизації, повноцінне відновлення та реновація основних засобів лише за рахунок амортизаційних відрахувань неможлива, тому якщо окрім амортизаційних відрахувань КП не буде мати інших джерел фінансування капітальних активів, це призведе до погіршення якості активів, бо новітні технології та сучасне обладнання, тобто те, що називають розширеним відтворенням, вимагають інвестиційних вкладень понад розміри амортизаційних відрахувань.

ВИСНОВКИ

Діяльність комунальних підприємств є важливою з огляду на забезпечення життєво необхідних послуг, розвитку інфраструктури та поліпшення якості життя мешканців населених пунктів. Вона має великий вплив на розвиток міст і регіонів, екологічну безпеку, соціальну стабільність та економічний розвиток. У період військової агресії з боку РФ діяльність комунальних підприємств набула першочергового значення для громад.

Питання формування капіталу комунальних підприємств напряму пов'язані із фінансуванням місцевих бюджетів. Комунальні підприємства, здебільшого, мають обмежений доступ до фінансових ресурсів, що залежить від регіональної економічної ситуації та політики уряду, направленої на виділення необхідних коштів для інвестицій у розвиток і модернізацію інфраструктури.

Вочевидь, неоплачені борги за надані комунальні послуги є системними в українських реаліях, що призводить до зниження ліквідності комунальних підприємств і збільшення їх ризику неплатоспроможності.

Отже, першочерговим завданням комунальних підприємств є нарощування прибутковості, пошук дешевих джерел фінансування та формування тарифної політики з урахуванням фінансової спроможності громадян. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Актуальні виклики та загрози економічній безпеці України в умовах воєнного стану : аналітична довідка / Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2023-05/executive-1.pdf>
2. Данилишин Б. Як забезпечити економічне зростання в умовах війни. *Економічна правда*. 03.03.2023. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/03/3/697664/>

3. Тульчинська С. О., Солосіч О. С. Концептуальні засади забезпечення економічної безпеки підприємництва в умовах воєнного стану. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2022. № 3. С. 97–102. DOI: <https://doi.org/10.32782/2521-666X/2022-79-14>
4. Бланк И. Управление формированием капитала. Киев : Ника-Центр ; Эльга, 2000. 512 с.
5. Приймак С. В. Діагностика фінансового стану підприємства в системі контролінгу : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08. Київ, 2007. 20 с.
6. Сметанюк О. А. Діагностика фінансового стану підприємства в системі антикризового управління : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.06.01. Хмельницький, 2006. 20 с.
7. Кривов'язюк І. В. Економічна діагностика підприємства: теорія, методологія та практика застосування : монографія. Луцьк : Надстир'я, 2007. 260 с.
8. Мних Є. В. Економічний аналіз : підручник. Київ : Знання, 2011. 630 с.
9. Зимовець В. В., Багацька К. В. Капіталізація реального сектору економіки України: тенденції та наслідки. *Світ фінансів*. 2018. № 1. С. 7–21. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/f3657f46-8c84-4bb5-95fc-3293f39983bb/content>
10. Фінанси підприємств корпоративного сектора економіки України : колективна монографія / за ред. В. В. Зимовець. Київ, 2019. 306 с.
11. Інноваційний розвиток корпоративних фінансів: тенденції та перспективи : колективна монографія / ред. О. Терещенко. Київ, 2017. 495 с.
12. Державна служба статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua
13. Багацька К. В. Фінансовий моніторинг комунальних підприємств в системі підзвітності і прозорості місцевого самоврядування. // Корпоративні фінанси: проблеми і перспективи інноваційного розвитку : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 12 жовтня 2018 р.). Київ : КНЕУ, 2018. С. 384–387.
14. Багацька К. В. За крок до банкрутства. Чому більшість комунальних підприємств є неефективними та збитковими і як це можна змінити. *Економічна правда*. 20.10.2020. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2020/10/20/666444/>
15. Прохоров Б. та ін. Що робити Києву з комунальними підприємствами / Центр економічних стратегій. Дослідження 15.06.2021. URL: <https://ces.org.ua/kyiv-municipal-enterprises-papers/>
16. Фінансова звітність комунальних підприємств Києва / Департамент внутрішнього фінансового контролю та аудиту КМДА «Київаудит». URL: <https://kyivaudit.gov.ua/vr/ka/cabinet.nsf>
17. Bagatska K. V., Matusova O. M. Financing of Capital Investments in Ensuring Economic Security of Non-Financial Corporations in Ukraine. *Public Security and Public Order*. 2021. No. 26. P. 6–16. DOI: 10.13165/PSPO-21-26-29.
18. Хвіст В. В. Амортизація як джерело фінансування реновації основних засобів підприємств в сучасних економічних умовах. *Ефективна економіка*. 2021. № 6. DOI: 10.32702/2307-2105-2021.6.205
19. Багацька К. В. Передумови самофінансування тарифних комунальних підприємств. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 49. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-49-62>

20. Брюховецька Н. Ю., Чорна О. А., Черних О. В. Оцінка можливостей фінансування капітальних інвестицій за рахунок прибутку і амортизації. *Вісник економічної науки України*. 2018. № 2. С. 29–35. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/150429/06-Briukhovetska.pdf?sequence=1>
21. Олійник Т. О., Нагорна С. О. Амортизаційна політика як складова інвестиційної політики держави // Проблематика та сучасні тенденції впливу податкової реформи на зміни фінансово-кредитних відносин : монографія / за ред. С. В. Шарової. Запоріжжя : Статус, 2018. С. 159–166. URL: <http://eir.zp.edu.ua/bitstream/123456789/5741/1/Oliinyk.pdf>
22. Герасименко І., Зубченко В. Роль і місце амортизації у формуванні інвестиційних ресурсів сільськогосподарських підприємств. *Сталій розвиток економіки*. 2016. № 3. С. 103–108. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/121711.pdf>

REFERENCES

- “Aktualni vyklyky ta zahrozy ekonomichnoi bezpetsi Ukrainy v umovakh voiennoho stanu : analitychna dovidka” [Current Challenges and Threats to the Economic Security of Ukraine under Martial Law: Analytical Reference]. *Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen*. <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2023-05/executive-1.pdf>
- Bagatska, K. V., and Matusova, O. M. “Financing of Capital Investments in Ensuring Economic Security of Non-Financial Corporations in Ukraine”. *Public Security and Public Order*, no. 26 (2021): 6-16. DOI: 10.13165/PSPO-21-26-29
- Bahatska, K. V. “Finansovyi monitoryng komunalnykh pidpriemstv v systemi pidzvitnosti i prozorosti mistsevoho samovriaduvannia” [Financial Monitoring of Utility Enterprises in the System of Accountability and Transparency of Local Self-government]. *Korporatyvni finansy: problemy i perspektivy innovatsiinoho rozvytku*. Kyiv: KNEU, 2018. 384-387.
- Bahatska, K. V. “Peredumovy samofinansuvannia taryfnykh komunalnykh pidpriemstv” [Prerequisites for Self-Financing of Tariff-Based Municipal-Owned Enterprises]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 49 (2023). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-49-62>
- Bahatska, K. V. “Za krok do bankrutstva. Chomu bilshist komunalnykh pidpriemstv ye neefektyvnymy ta zbytkovymy i yak tse mozna zminyty” [One Step Closer to Bankruptcy. Why Most Utilities Are Inefficient and Unprofitable and How This Can Be Changed]. *Ekonomichna pravda*. October 20, 2020. <https://www.epravda.com.ua/columns/2020/10/20/666444/>
- Blank, I. *Upravleniye formirovaniem kapitala* [Capital Formation Management]. Kyiv: Nika-Tsentr ; Elga, 2000.
- Briukhovetska, N. Yu., Chorna, O. A., and Chernykh, O. V. “Otsinka mozhlyvostei finansuvannia kapitalnykh investytsii za rakhunok prybutku i amortyzatsii” [Assessment of the Possibilities of Financing Capital Investments at the Expense of Profit and Depreciation]. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*, no. 2 (2018): 29-35. <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/150429/06-Briukhovetska.pdf?sequence=1>
- Danylyshyn, B. “Yak zabezpechyty ekonomichne zrostan- nia v umovakh viiny” [How to Ensure Economic Growth in Conditions of War]. *Ekonomichna pravda*. March 03, 2023. <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/03/3/697664/>
- Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. www.ukrstat.gov.ua
- “Finansova zvitnist komunalnykh pidpriemstv Kyieva” [Financial Reporting of Municipal Enterprises of Kyiv]. *Departament vnutrishnyoho finansovoho kontroliu ta audytu KMDA «Kyivaudyt»*. <https://kyivaudit.gov.ua/vr/ka/cabinet.nsf>
- Finansy pidpriemstv korporatyvnoho sektora ekonomiky Ukrainy* [Finances of Enterprises of the Corporate Sector of the Economy of Ukraine]. Kyiv, 2019.
- Herasymenko, I., and Zubchenko, V. “Rol i mistse amortyzatsii u formuvanni investytsiinykh resursiv silskohospodarskykh pidpriemstv” [The Role and Place of Depreciation in the Formation of Investment Resources of Agricultural Enterprises]. *Stalyi rozvytok ekonomiky*, no. 3 (2016): 103-108. <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/121711.pdf>
- Innovatsiyni rozvytok korporatyvnykh finansiv: tendentsii ta perspektivy* [Innovative Development of Corporate Finance: Trends and Prospects]. Kyiv, 2017.
- Khvist, V. V. “Amortyzatsiia yak dzherelo finansuvannia renovatsii osnovnykh zasobiv pidpriemstv v suchasnykh ekonomichnykh umovakh” [Amortization as a Source of Financing the Renovation of Fixed Assets of Enterprises in the Modern Economic Conditions]. *Efektivna ekonomika*, no. 6 (2021). DOI: 10.32702/2307-2105-2021.6.205
- Kryvoviazuk, I. V. *Ekonomichna diahnozyka pidpriemstva: teoriia, metodolohiia ta praktyka zastosuvannia* [Economic Diagnosis of the Enterprise: Theory, Methodology and Practice of Application]. Lutsk: Nadstyria, 2007.
- Mnykh, Ye. V. *Ekonomichnyi analiz* [Economic Analysis]. Kyiv: Znannia, 2011.
- Oliinyk, T. O., and Nahorna, S. O. “Amortyzatsiina polityka yak skladova investytsiinoi polityky derzhavy” [Depreciation Policy as a Component of the State’s Investment Policy]. *Problematyka ta suchasni tendentsii vplyvu podatkovoї reformy na zminy finansovo-kredytnykh vidnosyn*. 2018. <http://eir.zp.edu.ua/bitstream/123456789/5741/1/Oliinyk.pdf>
- Prokhorov, B. et al. “Shcho robyty Kyievu z komunalnymy pidpriemstvamy” [What Should Kyiv Do with Communal Enterprises]. *Tsentr ekonomichnykh stratehii. Doslidzhennia* June 15, 2021. <https://ces.org.ua/kyiv-municipal-enterprises-papers/>
- Pryimak, S. V. “Diahnozyka finansovoho stanu pidpriemstva v systemi kontrolinhu” [Diagnostics of the Financial State of the Enterprise in the Controlling System]: *avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk : 08.00.08*, 2007.
- Smetaniuk, O. A. “Diahnozyka finansovoho stanu pidpriemstva v systemi antykrizovoho upravlinnia” [Diagnostics of the Financial State of the Enterprise in the Anti-crisis Management System]: *avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk : 08.06.01*, 2006.
- Tulchynska, S. O., and Solosich, O. S. “Kontseptualni zasady zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky pidpriemnytstva v umovakh voiennoho stanu” [Conceptual Principles of Ensuring the Economic Security of Enterprises under the Conditions of Martial Law]. *Naukovyi pohliad: ekonomika ta upravlinnia*, no. 3 (2022): 97-102. DOI: <https://doi.org/10.32782/2521-666X/2022-79-14>
- Zymovets, V. V., and Bahatska, K. V. “Kapitalizatsiia realnoho sektoru ekonomiky Ukrainy: tendentsii ta naslidky” [Capitalization of the Real Sector of the Economy of Ukraine: Trends and Consequences]. *Svit finansiv*, no. 1 (2018): 7-21. <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/f3657f46-8c84-4bb5-95fc-3293f39983bb/content>